

Timo Komulainen

Pappi, Smoolannin seurakunnat

Kuva: Annukka Lahti.

Paremmän elämän toivossa Smoolannin siirtolaispappi muistelee

Avainsanat: Jönköping, Gislaved, siirtolaispappi, Smoolanti, Värnamo

1970-luvun alussa asuimme Hauholla, kauniissa, turvallisessa ja ystävällisessä maalaispitäjässä, jossa elettiin vielä yhtenäiskulttuurin ilmapiirissä. Samalla elettiin kuitenkin muutoksen aikaa. Maalta hakeuduttiin työn perässä kaupunkeihin, myös Ruotsiin muutto oli kiihtynyt. Nuori perheemme tempautui mukaan tähän muutokseen. Halusimme laajentaa elämänpiiriämme ja saada uusia haasteita. Niinpä mekin Annelin kanssa päätimme lähteä Ruotsiin, Jönköpingiin, mistä minulle oli tarjottu siirtolaispappin paikka.

Tämä kahden ja puolen vuoden mittainen kokemus vaikutti syvästi elämäämme. Olimme siirtolaisia siirtolaisten joukossa. Opimme tuntemaan ruotsalaista yhteiskuntaa, joka muutoksessa on kulkenut Suomea edellä. Tutustuimme myös Ruotsin kirkkoon ja sen kutsumustietoisiin työntekijöihin. Kirkko kantoi omalta osaltaan vastuuta suomalaisten siirtolaisten kotiutumisesta uusiin oloihin rekrytoimalla työhön suomalaisia pappeja. Muutto oli haaste koko perheelle.

Olimme nuoria, kuten useimmat suomalaiset siirtolaiset. Elämä vieraassa maassa merkitsi perheen arjessa monenlaisten odottamattomien paineiden kohtaamista. Koimme kuitenkin, että vaikeuksien läpi eläminen vahvisti yhteyttämme. Nuorempi poikamme Topias syntyi heti Jönköpingiin muutettuamme hyvin dramaattisissa olosuhteissa kerrostaloasunnossamme, mutta sekä lapsi että äiti selvisivät jännittävästä tapahtumasta.

Muistelemme lämmöllä urheita suomalaisia, jotka raivasivat itselleen paikan ruotsalaisessa yhteiskunnassa ja joista monista tuli ystäviämme. Samoin muistamme kiitollisina

ruotsalaisia työtovereitani, jotka ottivat meidät ystävällisesti mukaan työyhteisönsä.

Moni siirtolainen koki, että matkan päästä suomalaisuus avautuu uudella tavalla. Niin tapahtui meillekin. Arvostamme kotimaatamme, mutta koimme, että hyviä asioita löytyy myös muualta.

Tässä joitakin välähdyksiä kirjasta, jonka julkaisin kokemuksistamme syksyllä 2017.

Ensimmäisiä tunnelmia Jönköpingistä

Jönköpingin asemalla oli vastassa kaksi vastaanottajaa, seurakunnan nuorisosihteeri ja Viktor Hytti.

Viktor oli korvaamaton apu kaupunkiin asettumisessa. Hän oli paikallisia inkeriläisiä, asunut rippikouluikäisenä sodan jälkeen Pohjanmaalla ja jatkanut sieltä perheensä kanssa pakoa Pohjanlahden yli Ruotsiin. Viktor oli ollut puuhaamassa suomenkielisen papin viran perustamista Jönköpingiin ja nyt hän oli ottanut tehtäväkseen auttaa tulokasta kaikin tavoin. Hän oli poikamies, asui Ekhagenin kaupunginosassa omassa talossa ja oli vuorotyössä Munksjön paperitehtaalla. Viktor suorastaan pursui halua auttaa.

Seurakunta oli järjestänyt minulle tilapäisen asunnon eläkkeellä olevan sution, Marjo Hultqvistin, luota Östra Storgatanilta ja Viktor vei minut laukkuineni sinne. Ruotsissa sinuteltiin kaikkia, niinpä minunkin oli totuteltava sinuttelemaan vuokraemäntääni. Hänellä oli tyylikäs asunto ja sain siitä käyttööni yhden huoneen. Sinuttelusta huolimatta Marjo oli pidättyväinen ruotsalainen, mutta tulimme erittäin hyvin toimeen. Hän ymmärsi myös kielivaikeuksiani.

Yritin eräänä päivänä olla huomaavainen ja antaa hänelle hyvää palautetta hänen asunnotaan. Lausuin naama hymyssä hänen olohuonettaan katsoessani: "Marjo, du är så smaklös." (Marjo, sinulla on niin huono maku). Marjo räjähti nauramaan ja sanoi, että luultavasti et tarkoittanut sitä, mitä sanoit. Ilmeestäni hän oli päätellyt, että tarkoitukseni oli sanoa, että "du har mycket fin smak." (sinulla on hyvin hieno maku). Kyllä näihin möhläyksiin vajavaisen kielitaidon takia sai tottua.

Olin tullut Jönköpingiin perjantaina ja sunnuntaina oli ensimmäinen jumalanpalvelus, niinpä ryhdyin heti lauantaiamuna saarnan valmistukseen. Oli outoa tehdä saarna, kun ei tuntenut yhtään seurakuntaa. Iltapäivällä tulivat Päivö Tarjamo (hiippakuntapappi) ja hänen Terttu vaimonsa asunnolleni. Meidän oli määrä mennä illaksi Värnamoon, jossa olisi seurakuntailla. Sain vasta Ruotsiin tultuani kuulla, että Päivö oli siirtymässä elokuun alussa Auran kirkkoherraksi Suomeen. Olin siis jäämässä ainoaksi papiksi hiippakuntaan. Illalla oli tarkoitus viettää Värnamossa Päivön läksiäisiä ja toivottaa samalla minut tervetulleeksi. Oli myös toinen yllätys. Terttu odotti vauvaa. En ollut huomannut asiaa vielä maaliskuun alussa eikä Päivö ollut puhunut asiasta mitään. Meillä oli siis perheissä samanlainen tilanne.

Ilta Värnamossa oli hyvin kodikas. Paikalla oli viitisenkymmentä henkeä, sillä myös Gislavedin seurakuntapiiriläiset olivat tulleet mukaan. Myös Värnamon kirkkoherra Siegfriid Allgulin osallistui tilaisuuteen. Paikallinen Värnamo Nyheter otsikoi tilaisuuden seuraavalla viikolla, *Päivö åker – Timo kommer*. (Päivö lähtee – Timo saapuu)

Suomesta tulleele oli outoa, että Ruotsi pyhäytyi viikonlopuksi täysin. Ei kulkenut posti, ei myöskään linja-autovuorot. Sama ilmiö tapahtui Suomessa pienellä viiveellä. Tarjamot lähtivät kohti Malmötä, ja koska minulla ja mukana olleella Viktorilla ei ollut muuta kyytiä, seurakuntapiiriin sihteeri Eeva Helin lähti autollaan heittämään meidät kotiin. Eeva osoitautui puuhakkaaksi ihmiseksi, niinpä tämä 60 kilometrin matka Jönköpingiin edestakaisin iltamyöhällä onnistui häneltä hienosti.

Koko perhe Ruotsissa

Heinäkuun alussa lähdin Suomeen kuten monet maanmieheni. Ehdin olla Suomessa vain pari päivää, minkä jälkeen piti palata takaisin, mutta nyt lähdimme kaikki yhdessä. Mukanamme oli myös vaimoni sisar, Mirjami, joka tuli auttamaan uuteen kotiin asettumisessa. Liput oli varattu neljälle, mutta Annen masussa matkasi viides. Onneksi hän pysyi siellä kiltisti koko laivamatkan. Matias oli lai-

vasta innoissaan ja suunnitteli kuinka hän leikkisi Ruotsin poikien kanssa.

Matkan pääteipiste, Råslätt, oli kerrostalo-lähiö keskellä maalaismaisemaa. Kun väsyneet matkalaiset pääsivät neljännen kerroksen asuntoon, oli vastassa masentava kaaos. Muuttotavarat odottivat pakkauksissaan, vain tärkeimmät olin ehtinyt purkaa. Mutta joka tapauksessa olimme yhdessä ja saatoimme aloittaa uuden vaiheen elämässämme.

Anne ja vauva olivat selvinneet matkasta hienosti. Ensimmäisiä asioita oli päästä äitiysneuvolaan ja lääkärin vastaanotolle. Kohdunkaulan sidos piti postaa, sillä vauvan syntymän laskettu aika oli elokuun alussa.

Asunto oli hyvä, mutta pihapiiri oli ankea. Yritimme löytää Matiakselle tekemistä. Menin hänen kanssaan hiekkalaatikolle toiveena tutustua muihin talossa asuviin lapsiperheisiin. Matias oli innoissaan muoviamppari ja lapio kädessään. Hiekkalaatikon lähistöllä istuskeli joukko äitejä juttelemassa jälkikasvun touhussa samaan aikaan hiekkalaatikossa. Matias katseli hetken ja meni sitten toisten lasten joukkoon leikkimään. Ei kestänyt kuitenkaan kuin hetken, kun paikalle ilmestyi poika, joka tönäisi Matiaksen kumoon. Se oli ensimmäinen kokemus Ruotsin pojista, joiden tapaamista Matias oli niin innolla odottanut. Ihmeellisintä oli se, ettei pojan äiti reagoanut asiaan millään tavalla. Ei tullut kuuloonkaan, että lasta olisi voinut jättää sinne leikkimään. Muutos Hauhon ja Rehakan Eskolan tunnelmasta oli täydellinen. Siinä suhteessa Annen pelot olivat käyneet toteen.

Matias ei kuitenkaan hellittänyt. Hän halusi päästä leikkipaikalle. Anne yritti aina joskus istua hiekkalaatikon ääressä. Kun hänen piti mennä sisään, poika halusi tavallisesti vielä jäädä ulos. Annen piti silloin opettaa hänelle hississä mitä numeroa pitää painaa, kun tulee ylös. Nelonen muistutti aika paljon siinä vaiheessa Annen profilia. "Paina hississä äidin kuvaa, kun tulet kotiin", kuului neuvo ja sillä systeemillä kaksivuotias ilmestyi muutaman kerran kotiovelle. Oli se meiltä vanhemmilta aika uhkarohkeaa.

Alkuun pääsy ei meillä aikuisillakaan ollut helppoa. Oli hoidettava muuttoon liittyvät viralliset asiat ja saatava arki sujumaan. Ruotsin hintataso ällistyi Suomesta tulijaa. Olin saanut Suomessa viimeisen palkan toukokuun alussa. Ennenkuin palkanmaksu käynnistyi Ruotsissa, oli rahat kulutettu ja jouduttu jo lainaamaan tutuilta. Ei ollut toivoa myöskään lapsilisistä, sillä siihen vaadittiin sosiaaliturvatunnus ja sen saaminen kesti. Ehdin käydä sitäkin asiaa penäämässä useamman kerran. Ei auttanut muu kuin käydä pyytämässä seurakunnan kamreerilta förskottia. Hän suhtautui asiaan onneksi ymmärtävästi.

Erikoisia kutsuja

Ensimmäinen syksy Räsältissä oli täynnä uusia kokemuksia.

Sain puhelinoiton kolmelta mieheltä E 4-tien varresta. Auton jäädytin oli ruvennut keittämään eikä matkaa voitu jatkaa. Pyydetiin apua papilta. Lähdin paikalle ja siellähän kaverukset olivat tien poskessa. Selvisi samalla todellinen pelon aihe. Oltiin hiukan juovuksissa ja pelättiin poliisin paikalle tuloa.

No, pitihän maanmiehiä auttaa. Pantiin auto hinaukseen ja miehet tulivat minun autooni. Kun siinä sitten ajeltiin kohti kaupunkia, tunnelma kohosi, niin että yksi kavereista julisti: "Timo on yksi meistä."

Seurakuntalaisia

Nässjössä oli 82 vuotias inkeriläisrouva, jota kävin kuukausittain tapaamassa. Hän ei jaksanut tulla kirkkoon ja niinpä ajelin 40 kilometrin matkan Nässjöhön antamaan hänelle ehtoollista. Hän oli kasvanut säännölliseen ehtoollisella käyntiin jo lapsena Inkerissä ja halusi tämän hengellisen ravinnon edelleen. Arvostin kovasti hänen uskollisuuttaan.

Alku aikoina sovitin nuo Nässjön käynnit iltapäiviin. Tätä jatkui kunnes rouvan hoitaja kysyi, voisinko käydä aamupäivisin, koska rouva ei suostu syömään vierailupäivänä ennen kuin on saanut ehtoollisen. En ollut tullut ajatelleeksi, että rouva seurasi vanhaa tapaa paastota ennen ehtoollista. Muutin aikatauluani.

Seurakuntatoiminnan yksi ongelma oli se, että miehet tahtoivat jäädä ulkopuoliksi. Sama kysymys oli Suomessakin. Urho ja Taisto olivat tällaisia miehiä. Urhoa kutsuttiin Unskiksi. Hän kävi meillä silloin tällöin istumassa iltaa. Siihen aikaan tupakoitiin sisällä. Niin Unskikin. Meillä oli häntä varten tuhkakuppi erässä kaapissa, jota Matias kutsui Unskikaapiksi.

Unski teki työpaikallaan jatkuvaa yövuoroa. Hän sanoi pitävänsä sitä hyvänä ratkaisuna. Ehkä se kertoi siitä, että hän oli vähän erakkoluonne, Lapin selkosilta kotoisin. Hän ei koskaan puhunut liiemmästi itsestään, emmekä udelleet. Hän tuntui arvostavan sitä. Joskus hän saattoi lähteä sunnuntaina kaverikseni, kun lähdin pitemmälle työmatkalle. Hän oli mukanani jumalanpalveluksissa ja kastetoimituksissa kuin sentio konsanaan.

Taisto oli naimisissa, mutta hänkin oli jotenkin yksinäinen. Hän oli vaimonsa kanssa kuin eri paria. Vaimo oli ylioppilas, Taistolla ei ollut koulusivistystä, mutta hän oli mukava, aivan tavallinen suomalaismies. Tuntui, ettei vaimo arvostanut häntä ja olisi halunnut hänen olevan toisenlainen. Pariskunnalla oli kaksi pientä tytärtä, joista toinen oli kehitysvammainen.

Yritin keksiä Unskin ja Taiston kaltaisille miehille jotain. Rupesin järjestämään työpöytä Kristiinan seurakuntatalolla lauantaisin, jolloin en ollut jossain kaukana. Naisväki teki käsitöitä yläkerrassa ja miehet askartelivat alakerran puutyöverstaassa. Ajatuksena oli valmistaa jotain joulumyyjäisiin. Välillä juotiin kahvia.

Ei tämä piiri miesten keskuudessa suurta suosiota saanut, mutta naisten toimesta tällaisia piirejä syntyi ainakin Norrahammariin ja Huskvarnaan.

Kohti toista Ruotsin joulua

Värnamossa vietettiin toisia Smoolannin suomalaisten päiviä. Ne olivat vajaa kuukausi kirkkopäivien jälkeen, mutta väkeä oli silti runsaasti. Värnamon kirkossa oli messu, jossa minun oli määrä pitää kaksikielinen saarna. Ei sujunut yhtä hyvin kuin piispa Nikolaiselta kirkkopäivillä, mutta oli joka tapauksessa hienoa, että suomalaiset otettiin tällä tavoin seurakuntaelämään mukaan.

Kirjailija Anna-Maija Raittila oli ollut mukana kirkkopäivillä. Tunsin hänet kouluajoilta. Hän oli ollut Imatralla sisareni uskonnonopettaja. Olimme saaneet Anna-Maijalta Taizé -liikkeen kiertokirjeitä. Hän oli Suomessa tuon ekumeenisen nuorisoliikkeen keskushahmo. Liike vetosi nuoriin kristittyihin eri puolilla Eurooppaa, myös Suomessa. Sen piirissä syntyi paljon ekumeenisia kontakteja eri maiden nuorten väliin. Anna-Maija halusi saada yhteyden myös suomalaisiin siirtolaisiin ja lähetti tässä tarkoituksessa kaksi opiskelijatyttöä Jönköpingiin, Irja Askolan ja Maria Mikkolan. He olivat luonamme muutaman päivän. Merkittäviä tyttöjä. Irjasta tuli myöhemmin Helsingin piispa ja Mariasta tunnettu lastenkirjailija. Myöhemmin meille ilmestyi vielä opiskelijapoika Sri Lankasta.

Siirtolaisseurakunnassamme ei kuitenkaan ollut henkilöitä, jotka olisivat innostuneet Taizé -liikkeestä. Eikä meillä itsellämme ollut voimavaroja sellaisen ryhmän perustamiseen.

Edessä oli toinen joulu Ruotsissa. Seurakuntapiireissä vietettiin joulujuhlia. Aattohartaudessa olimme Kristinan kirkossa, minkä jälkeen ajelimme hautausmaalla. Oli haikea mieli. Ei näkynyt samanlaista valomerta, mihin olimme kotona tottuneet.

Joulupäivänä minulla oli kolme - ja tapainpäivänä kaksi jumalanpalvelusta sekä lisäksi kolme kastetoimitusta. Nyt palveluksissa oli jo paljon tuttuja kasvoja, silti mielessä käväisi ajatus, joko ensi jouluna Suomessa? Siirtolaisten keskuudessa ajateltiin, että jos ei kolmen vuoden sisällä palaa takaisin, on vaikea lähteä ja vaikea sopeutua Suomeen.

Paluu Suomeen

Piti ehtiä vielä hyvästelemään seurakuntapiirit ja kastaa lapset. Oli vielä hautajaisetkin, joita oli ollut vain harvakseltaan. Jönköpingissä ja Gislavedissa pidettiin oikein läksiäiset. Jönköpingissä ne olivat suurelliset juhlat lahjoineen ja ohjelmineen. Gislavedissa pidettiin yhteiset läksiäiset värnamolaisten kanssa. Lahjoja annettiin muistoksi sielläkin. Oli haikeaa jättää tutuksi käyneet ystävät.

Olin tuntenut itseni viimeisenä viikonlopuna huonovointiseksi. Kaulaa ja poskia kuumotti ja ne tuntuivat turpoavan. Aloin epäillä sikotautia, jota en ollut sairastanut lapsena. Maanantaiaamuna menin lääkäriin. Lääkäri piti ajatustani aivan huuhaana. Hän sanoi, että jos aikuinen mies sairastaa sikotautia, hän ei kävele vastaanotolle. Yritin olla apuna pakkaamisissa, sillä muuttoauton Suomeen piti lähteä keskiviikkona. Ilman ystävien apua olisimme kuitenkin olleet vaikeuksissa. He irrottivat lamppuja, pesivät kylpyhuoneen ja tekivät muuta, mihin pystyivät sillä hetkellä.

Tiistaiamuna oli vielä ruotsalaisten työteriverien läksiäiset. Sen jälkeen olin aivan lopussa. Kuume alkoi nousta ja samalla alkoi kova päänsärky. Muuttoamuna oli pakko kutsua ambulanssi, joka vei minut kulkutautisairaalaan. Kyseessä oli todellakin ollut sikotauti ja nyt oli alkanut sen jälkitauti, aivokalvon tulehdus.

Anne valvoi muuttoauton lähdön ja hoiteli perheen asioiden järjestelyt. Emme itse voineet tietenkään lähteä. Sopimuksen mukaan

asuntoon tulivat välittömästi uudet vuokralaiset, eräs suomalaisperhe. He lupasivat, että Anne saa majoittua poikien kanssa yhteen huoneeseen, jossa ei ollut muuta kalustusta kuin patjat lattialla. Anne käveli päivittäin minua katsomaan ruotsalaisten naapurien pitäessä huolta pojista. Olin aluksi aivan horroksesta, kunnes kuume alkoi vähitellen hellittää.

Sain lääkärintodistuksen perusteella Lammilta kuukauden sairaalomaan. Todella hyvä alku. Viikon päästä olin siinä kunnossa, että sairaalasta pois pääsy oli mahdollista, mutta autolla ajaminen ei ollut sallittua. Viktor tuli vielä kerran avuksi. Hän otti työstä vapaata ja lähti meille kuskiksi. Viktor ajoi meidät autolamme satamaan ja palasi sieltä junalla kotiin. Turussa meitä vastassa olivat Annen veljet, Altti ja Hannu, jotka puolestaan ajoivat meidät Turenkiin. Siellä Mirjami oli luvannut majoituksen. Muuttokuorma oli mennyt jo Lammille. Voi sanoa, että palasimme Suomeen kaikkemme antaneina.

Tilanne ei päättynyt vielä tähän, sillä Turenkiin saavuttuamme Anne sairastui ja joutui puolestaan sairaalaan. Jouluksi sentään pääsimme Lammille. Kun Annen veli, Hannu, saattoi meidät pappilaamme muuttolaatikoiden keskelle, hän sanoi hymy suupielessä: "Teillä riittääkin tänä jouluna pakettien avaamista."

Uusi vuosi Suomessa alkoi. Jaoinme aikaisempien paluumuuttajien kokemuksen: poissa ollessamme Suomi oli muuttunut, mutta niin olimme mekin.

Komulaisen perhe muutti 1970-luvun alussa Hauholta Ruotsiin, Jönköpingiin, jonne Timo Komulainen oli kutsuttu siirtolaispappiksi. Elettiin Ruotsiin suuntautuneen siirtolaisuuden huippuvuotia. Muutto oli haaste koko perheelle. Kirja kertoo siirtolaispappin arjesta, perheen sopeutumisesta uusiin oloihin ja kohtaamisista suomalaisten siirtolaisten kanssa.

Ruotsissa monet yhteiskunnalliset muutokset olivat 1970-luvun alussa jo paljon pidemmällä kuin Suomessa. Ruotsin kirkko pyrki suomalaispappeja rekrytoimalla auttamaan omalta osaltaan suomalaisten sopeutumisesta uusiin oloihin.

Kirja on kovakantinen omakustanne. 120 s. Kirjaa voi tilata hintaan 20 € + postimaksu osoitteesta: timokomulainen6@gmail.com, puh. 045-310 0746

